

De stad van Morandi

BOLOGNA

Ik begrijp Morandi. Als je in een stad als Bologna bent opgegroeid, hoef je niet te onderzoeken of het leven elders beter is. Giorgio Morandi bezocht tijdens zijn leven zes steden, verbleef voor korte tijd in Florence, Venetië, Padua, Milaan, Rome en, op zesenzestigjarige leeftijd, in Winterthur, als je dat tenminste een stad kunt noemen. In het Zwitserse Middenland kreeg hij na twee dagen heimwee. Vliegtuigen hield hij voor duivelse uitvindingen. Tot een bootreis viel hij evenmin te verleiden: hij werd al zeeziek bij de gedachte. Uitnodigingen voor buitenlandse bezoeken of vernissages sloeg hij af in briefjes van minder dan drie regels. Zo miste hij de kennismaking met New York, Parijs, Berlijn, Den Haag, Londen, Genève, Lugano en São Paulo, waar hij met tentoonstellingen werd geëerd. De weinige keren dat hij reisde, deed hij dat per trein of per autobus.

Buiten Bologna beviel Florence hem het meest, maar de stad bood een overdaad aan schoonheid. Hij raakte zo sterk onder de indruk van Giotto, Masaccio, Piero della Francesca en Paolo Uccello dat hun sporen tot aan het eind van zijn leven in zijn stillevenen zichtbaar bleven. In Bologna riskeerde hij zulke invloeden niet. In de kerken en musea viel tussen het geijkte madonnawerk weinig hemelbestormends te onderscheiden. Ook de stad zelf was niet

groots of imponerend. Wel mooi, op een bescheiden, uniforme manier, met duizenden eendere daken en dakpannen als donkerrood aardewerk. Een niet te kleine stad – een half miljoen inwoners – met alle voorzieningen en geneugten die een beetje woonplaats moet hebben. Niet dat hij daar dikwijls gebruik van maakte: hij at bijna altijd thuis, was te introvert voor gesprekken in een kunstenaarssociëteit en miste de lange adem om een hele opera uit te zitten. Hij raakte ook niet graag uit zijn ritme van vijf sigaretten per uur.

Voor zijn dagelijkse wandeling was Bologna weer de uitgelezen stad. Je kon er door twintig straten lopen zonder ook maar één minuut de schaduw te verlaten. Op vrijwel alle uren van de dag hielden de arcaden je uit de zon. Het waren bovendien brede gaanderijen, met fraaie granietvloeren. Je struikelde nooit over een wat hoger liggende tegel, de trottoirs waren effen als een kaatsbaan. De okerkleurige muren dimden het licht. Dat kwam mooi uit: hij hield niet van schelle tinten.

Ondanks de schaduw droeg hij zomer en winter een hoed. Niet een zwierige borsalino maar een bruine verfrommelde hoed waarvan de rand net breed genoeg was om zijn verlegenheid te verbergen, die als een tic onder zijn licht trillende oogleden lag. Na zijn wandeling hing hij de hoed aan de naar boven geschoven middenlat van zijn schildersezels.

Hij woonde vijfenvijftig jaar in hetzelfde huis met zijn ongetrouwde zusters Anna, Dina en Maria Teresa, die bij toerbeurt het eten klaarmaakten. In dat huis aan de Via Fondazza 36 was zijn atelier tegelijk zijn slaapkamer. Tegen de ene muur stond een tafeltje met daarop de kommen, kannen, vazen en potjes die hij schilderde, tegen de andere muur een nog kleiner tafeltje voor zijn penselen, en tegen de derde muur een smal eenpersoonsbed. Hij had niet veel ruimte nodig, als die ruimte zich maar in zijn geboortestad bevond.